

Tobie NATHAN

Cuprins

SECRETELE VISELOR

...ȘI CE ASCUND ELE

Traducere: LAURA MAXIM

NICULESCU

Descrierea CIP este disponibilă
la Biblioteca Națională a României

© 2016 Odile Jacob

Titlu original: *Les secrets de vos rêves*, par Tobie Nathan

© Editura NICULESCU, 2018

Bd. Regiei 6D, 060204 – București, România

Telefon: 021 312 97 82; Fax: 021 312 97 83

E-mail: editura@niculescu.ro

Internet: www.niculescu.ro

Comenzi online: www.niculescu.ro

Comenzi e-mail: vanzari@niculescu.ro

Comenzi telefonice: 0724 505 385, 021 312 97 82

Redactor: Liliana Scarlat

Tehnoredactor: Dragoș Dumitrescu

Coperta: Carmen Lucaci

ISBN 978-606-38-0211-9

Toate drepturile rezervate. Nicio parte a acestei cărți nu poate fi reprodusă sau transmisă sub nicio formă și prin niciun mijloc, electronic sau mecanic, inclusiv prin fotocopiere, înregistrare sau prin orice sistem de stocare și accesare a datelor, fără permisiunea Editurii NICULESCU.

Orice nerespectare a acestor prevederi conduce în mod automat la răspunderea penală față de legile naționale și internaționale privind proprietatea intelectuală.

Editura NICULESCU este partener și distribuitor oficial OXFORD UNIVERSITY PRESS în România.

E-mail: oxford@niculescu.ro; Internet: www.oxford-niculescu.ro

Cuprins

Introducere. Primele cuvinte, primii pași 11

PARTEA I

Visul și interpretarea acestuia

Capitolul 1

Ce s-a schimbat în perceperea viselor 17

PARTEA A II-A

Visul este o trăire sufletească

Capitolul 1

Visarea unui proces biologic 47

Capitolul 2

În căutarea soluțiilor 52

Capitolul 3

Vise în care se simte ezitarea 56

Capitolul 4

Vise despre pierderea reperelor 60

Capitolul 5

Vise despre luarea unor decizii 65

Capitolul 6	
Vise premonitorii	70
Capitolul 7	
Visul-enigmă	74
Capitolul 8	
Suprapunerea a două evenimente	78

PARTEA A III-A

Vis și coșmar

Capitolul 1	
Coșmarul: un vis ratat	85
Capitolul 2	
Coșmarul-paralizie	91
Capitolul 3	
Coșmarul-semnal de alarmă	96
Capitolul 4	
Coșmarul care te îndeamnă să iei atitudine	101

PARTEA A IV-A

Visul este altcineva

Capitolul 1	
Visul-ghid	109
Capitolul 2	
Visul înșelător	114
Capitolul 3	
Visul-soluție	119

Capitolul 4	
Visul în care ni se pune o condiție	125
Capitolul 5	
Visul inversat	131
Capitolul 6	
Visul toxic	137
Capitolul 7	
Visul-ezitare	143
Capitolul 8	
Visele-program	148

PARTEA A V-A

Câteva vise așa-zis „tipice”

Capitolul 1	
Când te visezi la un examen	155
Capitolul 2	
Când visezi morți	161
Capitolul 3	
Visele în care cădem	167
Capitolul 4	
Când visezi dinți	172
Capitolul 5	
Nuditatea în vis	177
Capitolul 6	
Vise despre pierderea bagajelor, a portofelului, a actelor de identitate, a carnetului de cecuri, a cardului bancar, a pașaportului etc.	181

Când îți visezi propria moarte, când visezi că ai murit.....189

Încă un vis despre moarte și metamorfoză.....194

PARTEA A VI-A

Vise și mituri

Secvență mitologică într-un vis201

Vise cu șerpi, crocodili și animale periculoase, care atacă de la talie în jos206

Concluzie. A trăi și a visa211

Index al temelor din vise215

Index al problemelor tratate de vise.....216

INTRODUCERE

Primele cuvinte, primii pași

„Omul obține senzația deliciului de a exista prin intermediul a două stări, visul și beția. Frumoasa înfățișare a lumii viselor, în sânul căreia orice om este un artist desăvârșit, reprezintă sursa oricărei arte plastice...”

FRIEDRICH NIETZSCHE,

La Vision dionysiaque du monde

...pe care mi terminasem
persoanelor care aveau probleme
merrille și de fiecare dată, detaliile despre vise. Eram psiholog
și trebuia să analizăm conținutul pe fondul teoriei, plecând de la psi-
cologie. „Cel care ține să vorbească despre suflet, care are ceva
„Aș vrea să știu despre acesta.” Nu asta ne învață la facultate!

Primul pacient mi-a trecut pragul în anul 1972 - în curând
se împlinesc, deci, 46 de ani - și îmi amintesc că l-am întrebat:
„Ai visat noaptea trecută?...”, iar răspunsul lui a fost „Nu! Am
cazutat adânc...” De parcă faptul că a visat ar fi indicat un stadiu
agut, un dezechilibru în organism. Este o idee des întâlnită,
ceastă de un raționalism pe care îl confundăm cu rațiunea
- gândire comună care ține să denigreze visele din cauza
caracterului lor enigmatic, de imagini ale nopții. Din păcate,
un vis este o șansă, un dar oferit de natură, iar să ne amintim
ce am visat este o binecuvântare!

...mi încep să ofer consultații de etnopsihologie încă din
anul 1980, primind, de-a lungul timpului, persoane din toate

PARTEA I

Visul și interpretarea acestuia

CAPITOLUL I

Ce s-a schimbat în perceperea viselor

Astăzi știm cu certitudine că toată lumea visează pentru o perioadă mai lungă în timpul somnului REM și mai scurtă, în cazul viselor de tip *flash*, de-a lungul întregii nopți. Faptul că visăm nu este legat de o digestie proastă, cum se credea deunăzi, nici de dorințele noastre, de gândurile reprimite sau de traumatisme, nici de neliniștile, fricile sau frământările noastre.

Neurologie

A visa nu are legătură cu niciun factor extern, ci reprezintă transpunerea unui instinct, care apare indiferent de starea de spirit din momentul respectiv, de gândurile din ajun. Și mai surprinzător este că toată lumea visează la fel: o dată la 90 de minute și pe o durată totală de aproximativ 80-90 de minute pe noapte. Și dacă într-o noapte ni se întâmplă să nu dormim, mai apăsătoare decât starea de somnolență va fi senzația că visăm, care ne va cuprinde uneori chiar în plină zi. În acel moment avem ceea ce se numește „o datorie la vise"! Visul este un

stăpân de temut, care nu iartă o infidelitate de-o noapte! Pentru un șofer, spre exemplu, este de temut, pentru că acesta nu adoarme la volan, ci este răpit de un vis.

Un creier cu ochi mari și un sex în erecție

Știința modernă a stabilit caracterul de necesitate a visului. Această descoperire se datorează neurofiziologilor și neurologilor, cercetărilor experimentale lungi și complexe. În acest fel sunt definite cunoștințele științifice. Uneori se face un salt important, care *dă naștere unei noi paradigme*, apoi, de-a lungul câtorva decenii, se mai fac mici descoperiri, mici pași, care consolidează cunoștințele dobândite, explorează aplicațiile practice, produc câteva progrese în ariile izolate ale domeniului. Saltul cel mare a avut loc la începutul anilor 1960, când William Dement în Statele Unite și Michel Jouvet în Franța, la Lyon, au descoperit, separat, acea fază a somnului pe care primul a numit-o „somn cu mișcări rapide ale ochilor”, iar celălalt „somn REM”. Cei doi au emis apoi ipoteza potrivit căreia visul se produce în timpul acestei faze. Înainte se credea că somnul era cu atât mai reparator cu cât era mai „profund”, în sensul că permitea repausul funcțiilor superioare precum percepția și inteligența. Până în acel moment, visul era considerat un fenomen parazit, o întrerupere a somnului – cel mult, cum a propus Freud, era un „gardian al somnului”, care apare pentru a evita trezirea. Concepția noastră asupra nopților a fost bulversată odată cu descoperirea somnului paradoxal (REM), așa cum se mai numește acesta. Atunci aflăm că somnul cel mai profund era totodată și cel mai agitat. Puteam considera persoana care dorme ca fiind „dezactivată”, așa cum se întâmplă când scoatem din priză un aparat electric, pentru că se afla

într-o stare de atonie musculară, complet deconectată de la simțuri și percepții. Astăzi știm că, în timpul acestei faze a somnului, trei organe se activează dintr-o dată: creierul, a cărui activitate electrică este similară celei din timpul zilei; ochii, care se mișcă rapid și ciclic; și sexul, în erecție, atât la bărbat cât și la femeie. Așadar, dacă somnul paradoxal reprezintă locul de desfășurare a unui vis, imaginea *unei persoane care visează ar putea fi aceea a cuiva cu un creier de care sunt atașați doi ochi enormi în mișcare și un penis/clitoris în erecție*.

În prezent, ipoteza inițială este ușor nuanțată, în sensul că s-a descoperit că visăm și în alte momente din noapte. Somnul REM (sau paradoxal) rămâne, totuși, „faza visului” prin excelență, în timpul căreia apar visele cele mai lungi – și cele mai complexe – și, din punctul meu de vedere, cele care necesită o interpretare.¹

Psihologie

Recent, psihologii, la rândul lor, au îmbogățit cunoștințele legate de vise. Ei încearcă, în special, să decodeze textele viselor, structura lor, cercetând mecanismele mentale care le generează și propunând ipoteze în ceea ce privește funcția acestora. Însă, pentru a-și putea continua cercetările, ei aveau nevoie de materiale care să nu fie puse la îndoială. Prin urmare, au creat „bănci de vise”, niște baze de date care conțineau zeci de mii de vise, adunate în laboratoare, adică în patul celor care au visat,

¹ Pentru mai multe informații despre cercetările lui William Dement, se poate consulta lucrarea realizată împreună cu Christopher Vaughan, *Avoir un bon sommeil*, Odile Jacob, Paris, 2000; pentru o sinteză a cercetărilor lui Michel Jouvet se poate consulta lucrarea *De la science et des rêves. Mémoires d'un onirologue*, Odile Jacob, Paris, 2013.

de îndată ce aceștia constatau că visează. Nu vorbim însă de o literatură transmisă prin viu grai, ci de relatarea viselor de către pacienți psihologilor lor, care le transpun apoi sub forma unei parabole, mereu în scopul de a demonstra o teorie.¹

Așadar, psihologii consultă aceste baze de date, le analizează, le supun unor cercetări. Unii dintre ei au creat protocoale de experimente pentru a studia elementele visului și modalitatea în care acestea se înlănțuie. De exemplu, Jacques Montangero a demonstrat, în mod cât se poate de convingător, că visul este, înainte de toate, un instrument care oferă soluții. Potrivit teoriei sale, visul alege, dintre elementele stocate în memoria noastră, imagini, senzații, emoții, gânduri, cuvinte etc. Cu acestea, creează o realitate virtuală pe care i-o prezintă celui care visează sub forma unei experiențe subiective. Din această teorie reiese că, dacă reușim să înțelegem această realitate expusă în urma relatărilor celui care visează, suntem puși atât în fața problemelor cu care se confruntă acesta, cât și în fața soluțiilor pe care le fabrică în miezul nopții.²

Aceste două descoperiri importante din domeniul neurologiei și al psihologiei au modificat percepția pe care o aveam până atunci asupra visului. Acestea precizează că:

¹ Putem consulta una dintre aceste bănci de vise, puse la dispoziție de echipele de cercetători de la Universitatea din Santa-Cruz, California (www.dreambank.net). A se vedea și Isabelle Arnulf, *Une fenêtre sur les rêves*, Odile Jacob, Paris, 2014.

² Pentru a afla mai multe despre capacitățile creatoare ale visului, se poate consulta articolul lui Jacques Montangero, „Rêve et résolution de problèmes”, *Le Lezioni italiane di Jacques Montangero*, Tirrenia Stampatori, 1996, precum și teoria sa despre vis în cartea *Comprendre ses rêves pour mieux se connaître*, Odile Jacob, Paris, 2007.

1. Visul reprezintă transpunerea unui instinct; acesta apare în mod conștient sau inconștient;
2. Visul mobilizează în principal trei organe: creierul, ochii și sexul;
3. Visul reprezintă un tip de instrument care funcționează fără știrea celui care visează și a cărei activitate principală este crearea de soluții.

Etnopsihologie

Există însă și un al treilea domeniu de cercetare, într-adevăr mult mai puțin explorat, deoarece este mai extins decât celelalte și mai greu de accesat: etnopsihologia visului. Caracterul universal al visului, parametrii constanți (durata, ritmul, manifestările fiziologice) fac ca, în ciuda diversității condițiilor de trai, a culturilor și a limbilor vorbite, observarea antropologică a viselor să reprezinte o arie de cercetare excepțională, ce transformă diversitatea culturilor lumii în laboratoare de cercetare. În acest domeniu, cercetătorul adună mărturii ale persoanelor din toată lumea care visează, observă felul în care sunt povestite, precum și ce se întâmplă mai departe cu ele – dacă sunt interpretate, dacă duc la soluții, la acțiuni, la verificări ale obiectelor, la rugăciuni sau ritualuri. Visul nu este interpretat la fel în Siberia, Noua Zeelandă, Mali, Etiopia sau la Paris. În acest domeniu, diferențele sunt cele care prezintă interes, precum și conceptele, viziunea globală, dispozitivele tehnice folosite. Vom prezenta ideile care fac posibilă înțelegerea unui vis, felul în care fiecare cultură sau tradiție îi permit să fie transpus în lumea reală. Cercetătorul va analiza ideile, practici, tehnici de înțelegere a visului. Și iată mai departe o idee despre ceea ce am putea descoperi.

În multe țări, visul este un fenomen colectiv și nu privat. Este în primul rând colectiv datorită circumstanțelor în care a apărut. Să ne gândim puțin la nopțile indienilor din Venezuela sau Paraguay, la „casele din hamace” din zona Amazonului, la casele din Indonezia sau la unele insule din Polinezia. Cei care dorm sunt atât de aproape unul de celălalt, încât simt până și mișcărilor hamacelor atunci când se trezesc din vis, pielea lor intrând astfel în contact. Este o senzație fizică! Să viseze înseamnă să întâlnească o persoană nouă. Aici, visul este, înainte de toate, un loc de meditație.

Visul reprezintă o datorie

Amerindienii, care au organizat adesea cercuri care se ocupau cu analizarea viselor, astfel încât unii antropologi le-au numit „societați ale viselor¹”, au stabilit întâlniri între persoanele din visele lor. Iată un vis extras din extraordinara carte a lui Michel Perrin, care descrie cum percep visele² indienii *guajiros* din Venezuela:

Meelita a visat ceva. Fiica prietenei ei, Marilusa, o chema.

Îi spunea:

— Vino jos, hai la noi!

Visul fusese unul scurt. Nu era vorba decât de chemarea copilului. Pe moment, Meelita nu i-a acordat atenție. Însă a doua zi, la prânz, o dureau tot corpul... Și, la căderea nopții, pentru că durerile nu conteneau, hotărî să asculte îndemnul visului și merse la Marilusa.

— Ce se întâmplă? întrebă Meelita.

¹ Din analiza detaliată pe care o face Georges Devereux în lucrarea *Psychothérapie d'un Indien des plaines. Réalité et rêve* (1951), Fayard, Paris, 2013.

² Michel Perrin, *Les Praticiens du rêve*, PUF, Paris, 1972, pp. 73-74.

— Unul dintre copii este bolnav.

— A, deci asta era! De-asta am visat-o pe fetița ta!

Și Meelita îi povesti visul. Marilusa îi ceru apoi să sufle spre copil, iar Meelita nu așteptă să i se zică de două ori. Aprinse o țigară și suflă fumul acesteia, masând în același timp abdomenul fetiței, spunând fără îndoială o incantație. Diareea copilului încetă de îndată! Când s-a întors acasă, Meelita nu mai avea dureri, acestea chiar îi dispăruseră.

Chiar dacă este scurt, visul Meelitei este unul interactiv. Desigur, este un vis care are legătură cu ea, însă acesta are și mai multă legătură cu fata prietenei sale, Marilusa. Imediat după ce se trezește, visul ia forma unei dureri difuze căreia Meelita nu îi acordă atenție. Însă acesta persistă, cel puțin sub forma consecințelor fizice asupra sa. Interpretarea visului va fi făcută de prietena ei, Marilusa. Aceasta ar putea fi exprimată astfel: „Semnificația visului tău este că trebuie să îmi vindeci fetița. Dacă nu o faci, visul va continua să-ți provoace suferință.” Moment în care Meelita face întocmai, fetița fiind vindecată de diaree, iar Meelita de dureri.

Constat, atât în acest vis, cât și în ceea ce transmite el în viața celei ce a visat, chiar modelul visului care se regăsește adesea la amerindieni.

Aici, visul este o datorie căpătată în timpul nopții cu aplicare în viața reală. Cel care vrea să scape de efectele nocive ale visului trebuie să efectueze o acțiune. Și dacă o face corect, atunci se poate spune că visul s-a îndeplinit. Pentru că și-a făcut datoria, cel ce a visat se eliberează de nocivitatea visului.

Este o idee importantă, rezultată în urma observării practicilor unei lumi îndepărtate, a amerindienilor. Vom vedea în cele ce urmează cum putem să ne folosim de aceasta în interpretarea viselor din prezent.

În continuare, o altă observație, apărută din întâlnirea a două lumi, una îndepărtată în timp, cea a Greciei antice, și cealaltă, contemporană, ce înconjoară Mediterana. Spuneam mai de vreme că, dacă ar fi să îl descriem pe cel ce visează în timpul somnului paradoxal (REM), ar fi un creier cu ochi și cu sexul în erecție. Această imagine a uimit, probabil, cititorul. Însă ea există dintotdeauna în vocabularul limbii arabe. În această limbă trei cuvinte descriu visul: *manâm*, *‘hulm* și *ru’yâ*.

- *Manâm*, care desemnează visul în mod neutru și care înseamnă „ceea ce se întâmplă în timpul somnului” (*nôme* = „somm”). Este, așadar, echivalentul exact al cuvântului grecesc *enupnion*... (în greacă, *en* = „în”; *hypnos* = „somm”).
- *‘Hulm*, „vis”, cuvântul cel mai folosit în limbajul curent, care derivă din rădăcina compusă din trei litere H-L-M și care înseamnă „a crește”, „a se umfla”. În ebraică, limbă apropiată de arabă, aceeași rădăcină înseamnă „a da putere” și dă naștere unui cuvânt asemănător: *‘halom*, „visul”.
- Și ultimul, *ru’yâ*, uneori științific, alteori poetic, care înseamnă „vedere”¹

Dacă am pune aceste cuvinte într-o frază, am obține următoarea definiție: „Visul este ceea ce se întâmplă în timpul somnului (*manâm*), care produce umflarea organului sexual (*‘hulm*) și mișcarea ochilor (*ru’yâ*)”.

Putem trage concluzia că, în limba arabă, se cunosc de mult timp caracteristicile fiziologice ale somnului paradoxal și, prin urmare, ale visului. Însă, în cazul acesta ne putem întreba ce fel

¹ A se vedea Pierre Lory, *Le Rêve et ses interprétations en Islam (Visul și interpretarea lui în Islam)*, Albin Michel, Paris, 2003.

de sexualitate se manifestă în timpul erecției din faza somnului paradoxal. Dacă ar trebui să o caracterizăm, am putea spune că este una „automată”... O sexualitate brută, fără obiect, lipsită de dorință. De aici și ideea foarte răspândită, atât la grecii și evreii din Antichitate, în cultura din Maghreb, cât și la amerindieni, cum că o ființă invizibilă poate apărea în vis și se poate folosi de energia sexuală a celui ce visează, împotriva voinței acestuia. Nu numai că spiritele se pot strecura în vise, dar ele pot chiar să ajungă să îi violeze pe cei ce visează.

Grecii antici au emis această idee plecând de la imaginea Sfinxului. Departe de a fi demonul intelectual care îi pune întrebări filozofice lui Oedip (dacă ne luăm după numeroasele reprezentări plastice), sfinxul era un spirit incub¹ care-i asalta pe tinerii care dormeau și, profitând de erecția din timpul somnului, se acupla cu aceștia ca să le obțină sperma. La Muzeul Efes din Viena, există o statuie a unui sfinx care violează un tânăr. Cu labele din spate, ca ale unui leu, imobilizează picioarele celui care doarme. Perechea superioară de sâni (are patru perechi de sâni) este ridicată, sub privirea fascinată a tânărului. Poziția acestuia, pe jumătate în brațele sfinxului, amintește de cea a muncitorului violat de o sirenă de pe un basorelieu din epoca bizantină. Tânărul pare să-și dea ochii peste cap, într-o expresie care exprimă deopotrivă orgasmul și spaima.

Spuneam că erecția instinctivă a tinerilor, expresie a unei sexualități fără scop, apare în fiecare vis. Cunoscând această caracteristică a oamenilor, care exprimă o sexualitate profundă, sfinxul, parazit al nopților, reușește uneori să profite de această situație.

¹ Spirit rău despre care se crede că chinuiește oamenii (mai ales femeile) în timpul somnului. (*n. red.*)

Moștenind gândirea greacă, arabii din Evul Mediu au stabilit anumite reguli în timpul somnului, pe care le regăsim încă în prezent: „să nu dormi pe spate”, „să te rogi înainte să adormi, ca să te protejezi de creaturile din vis” etc. Și dacă, în ciuda măsurilor luate în timpul nopții, visul este unul sexual și mai ales dacă este însoțit de poluție, este obligatoriu ca cel care a visat să se purifice prin ritualuri și rugăciuni.

Grecii antici, civilizația arabă din Evul Mediu, amerindienii sunt culturi care nu ignoră acest element fragil al ființelor umane, expus și fără apărare în fața lăcomiei creaturilor nopții. În spatele acestei temeri care pare irațională se ascunde totuși o teorie. Visul ar fi, așadar, acel spațiu în care cel care visează poate întâlni ființe invizibile – fie ele umane (persoanele decedate), fie non-umane (spirite, demoni, cum ar fi sfincși, îngeri sau zei).

Spiritul *dorlis*

În altă parte, în Caraibe, cu precădere în Martinica, un alt tip de demon profită, de această dată, de femei. Nicio ușă sau încuietoare nu le poate proteja. Spiritul *dorlis* se strecoară în timpul nopții, în așternut, se acuplează cu femeia, surprinzând-o în timpul somnului. Într-o stare de semiconștiență, femeia simte o greutate imensă pe piept. Însă nu poate să miște nici măcar un deget – este paralizată, corpul îi este ca de piatră, în ciuda mișcării. Observă prezența spiritului prin forța pe care o exercită asupra ei, prin neputința pe care o simte. Are senzația că este violată din interior, fără să poată păstra măcar o parte din propriul sine. Spiritul o posedă – sau, mai bine zis, îi ia tot ce are, corpul, orgasmul, chiar și dorința. Dimineața observă urmele

vizitei spiritului *dorlis*, fiindcă se trezește transpirată, cu dureri și vânătași, semnele strânsorii acestuia.

Așa cum se întâmplă adesea, caracterul demonic este prezent în numele spiritului. Numele creol *dorlis* provine din englezescul *doorless*, „fără ușă”, subliniind capacitatea creaturii de a invada – *doorless*, capacitatea acestuia fiind să intre prin efracție. Se spune că intră prin gaura cheii, că se strecoară pe sub ușă, că umblă prin casă precum adierea vântului.

De la „soții nopții”, din Africa Centrală, unde este ceva obișnuit ca o femeie să întrețină frecvent relații sexuale cu creaturi ale viselor, spiritul *dorlis* din Caraibe a preluat această capacitate de a-și alege victima, de a o transforma în sclavă sexuală; de asemenea, de la incubii Renașterii europene a preluat legătura cu ideea de coșmar. În italiană, cuvântul *incubo*, „cel care se culcă deasupra” înseamnă „coșmar” – și nu este doar un mod de a se manifesta, ci spiritul în sine.

Pentru a se proteja de *dorlis*, se toarnă alcaliu sau amoniac pe pragurile ușilor sau ale geamurilor, ori sare sau chiar apă sfințită. Se spune că dacă femeia poartă lenjerie în două culori, roșie pe exterior și neagră pe interior, spiritul *dorlis* nu va putea să intre nici în vis, nici în corp. Va păcăli astfel spiritul, inversând culorile, pentru că, văzând culoarea roșie, va crede că este deja în interiorul femeii și va pleca în sens opus. De asemenea, se crede că spiritul este obsesiv. Se spune că dacă se pune un recipient cu nisip la intrarea în casă, spiritul va petrece toată noaptea numărând firele de nisip, până la răsărit.

Creaturile din coșmaruri

Similar cu sfinxul grecilor, spiritul *dorlis* profită de sexualitatea ascunsă din visele femeilor. Ambele sunt creaturi ale nopții,